

1. Referentie

Referentie	Vogels, R. & R. Bronneman-Helmers. (2000). Ontwikkelingen in het onderwijs en zelfstandigheid van leerlingen. In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
Taal	Nederlands
ISBN – ISSN	ISBN 90 377 0028 4
Publicatievorm	rapport

2. Abstract

De Rapportage Jeugd 2000 schetst een beeld van de leefsituatie en maatschappelijke positie van jongeren van 12 tot 25 jaar, waarbij een toespitsing plaatsvindt op het thema 'trajecten van jongeren naar zelfstandigheid'. Het is met name deze groep jongeren die zich in een levensfase bevindt waar veel veranderingen optreden: de meesten sluiten in deze periode hun opleiding af, begeven zich voor het eerst op de arbeidsmarkt, verlaten het ouderlijk huis en gaan relaties aan. Daarbij is de maatschappelijke context waarin jongeren tegenwoordig opgroeien in veel opzichten anders dan vroeger. De samenleving kent meer dynamiek en sociale en culturele verscheidenheid dan voorheen het geval was. Jongeren worden geconfronteerd met een toename van keuzemogelijkheden, hetgeen in zekere zin als winst opgevat kan worden. Tegelijkertijd betekent dit echter dat zij als het ware steeds gedwongen worden om keuzes te maken en daar verantwoordelijkheid voor te dragen. De Rapportage Jeugd 2000 beziet in hoeverre er op verschillende levensdomeinen sprake is van een toename van de keuzevrijheid en wat voor veranderingen er zijn opgetreden in de trajecten van jongeren naar zelfstandigheid.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Algemene cijfers

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	SCP
Onderzoeker(s)	Ria Vogels r.vogels@scp.nl

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Hoe is het gesteld met de ontwikkelingen in het onderwijs en de zelfstandigheid van de leerlingen?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Nationaal scholierenonderzoek: 10 000 scholieren uit het reguliere voortgezet onderwijs tussen de 12 en 20 jaar oud werden schriftelijk bevraagd met behulp van een scholienonderzoek
Onderzochte	Nederlandse scholieren 12-20 jaar oud

groep		
Bereik	Nederland	

7. Resultaten

Onderwijs	Het onderwijs is een van de belangrijkste instituties waarbinnen jongeren voorbereid worden op hun toekomstig leven. In de afgelopen decennia hebben zich allerlei maatschappelijke ontwikkelingen voorgedaan, die zichtbaar zijn in de wijze waarop het onderwijs is georganiseerd, in de inhoud van het onderwijs en in de manier waarop jongeren invulling geven aan hun onderwijsloopbaan. Zo worden – aansluitend bij de algemene onderwijsexpansie – steeds hogere kwalificaties gevraagd: het minimale opleidingsniveau dat anno 2000 van een schoolverlater wordt gevraagd, ligt een stuk hoger dan het niveau waarmee begin jaren tachtig kon worden volstaan. Dit vindt niet alleen zijn weerslag in een verlenging van de tijd die jongeren in het onderwijs doorbrengen, maar ook in een verzwaring en verbreding van vakkenpakketten. Tegelijkertijd wordt veel waarde gehecht aan het feit dat jongeren moeten leren hun weg te vinden in de huidige informatiemaatschappij, waarin veranderingen elkaar snel opvolgen. Jongeren worden in het onderwijs meer aangesproken op hun zelfwerkzaamheid en hun eigen verantwoordelijkheid. De invoering van de basisvorming in het onderwijs en van het studiehuis in havo en vwo zijn de meest spraakmakende voorbeelden van de manier waarop het onderwijs geacht wordt gestalte te geven aan het nieuwe denken over de rol van het onderwijs bij de voorbereiding van jongeren naar zelfstandigheid. In de dagelijkse onderwijspraktijk moet deze vernieuwing overigens nog grotendeels vorm krijgen. In deze rapportage is voor een aantal thema's van het omvangrijke onderwijsterrein bezien wat voor veranderingen zich hebben voorgedaan, zowel waar het gaat om de invulling van het onderwijs als voor de wijze waarop jongeren invulling geven aan hun onderwijsloopbaan. Behalve dat er meer jongeren na de leerplicht onderwijs zijn gaan volgen, langer in het onderwijs verblijven en steeds hogere onderwijsniveaus halen, hebben er ook belangrijke veranderingen plaatsgevonden die mede bedoeld waren om te voorkomen dat jongeren onnodig vertraging oplopen in het onderwijs of de school voortijdig verlaten. Hoewel moeilijk vast te stellen is wat nu precies de effecten zijn van deze veranderingen, is in deze rapportage nagegaan wat voor verschuivingen hebben plaatsgevonden in de schoolloopbanen van jongeren. Daarbij valt allereerst op dat het zittenblijven afnam en de verwijzing naar een lager schooltype toenam. Dit kan samenhangen met de toename van het aantal scholengemeenschappen in het voortgezet onderwijs, waardoor verwijzing naar een ander schooltype makkelijker te realiseren is. Verder is het aandeel drop-outs en voortijdig schoolverlaters de laatste twee decennia aanzienlijk gedaald. En hoewel het onderwijs steeds meritocratischer wordt, spelen geslacht, etniciteit en sociaal milieu nog steeds een rol in de wijze waarop leerlingen hun schoolloopbaan doorlopen. Zoals gezegd, wordt in het hedendaags denken over het onderwijs van jongeren een hoge mate van zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid gevraagd. Verondersteld zou kunnen worden dat door de veranderde gezagsverhoudingen tussen ouders en kinderen, de zeggenschap van jongeren over hun onderwijsloopbaan groter is geworden. Gezien de keuzes die gemaakt moeten worden voor onder meer schooltype, vakkenpakket en vervolgopleiding, rijst de vraag in hoeverre de keuzevrijheid van jongeren daadwerkelijk is toegenomen en of er niet eerder gesproken moet worden van keuzedwang. Deze rapportage laat zien dat de invloed van jongeren bij de schoolkeuze na het basisonderwijs en tijdens het voortgezet onderwijs eerder is afgenomen dan toegenomen. De vrijheid bij het kiezen van een opleiding na het voortgezet onderwijs lijkt daarentegen wel iets groter geworden. Binnen het onderwijs wordt vooral in het studiehuis op het havo en vwo uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van leerlingen. Veel leerlingen
-----------	--

	hebben – zoals ze zelf aangeven – moeite met zelfstandig leren. De problemen die leerlingen signaleren, lijken voor een deel invoeringsproblemen, maar mogelijk beschikken ook niet alle scholieren over een leerstijl die geschikt is voor het studiehuis. De komende jaren zal moeten blijken in welke mate de prestaties van leerlingen worden beïnvloed door de nieuwe werkwijze.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Wittebrood, K. (2000). Probleemgedrag onder jongeren. In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

De Haan, J. & van den broek, A. (2000). (vrije)tijdsbesteding. In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Merens, A. (2000). Toetreding tot de arbeidsmarkt In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Van Leeuwen, J. & Ruitenbergh, L. (2000). De overgang naar financiële zelfstandigheid. In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Wittebrood, K. (2000). Het gezin in een veranderende samenleving. In K. Wittebrood. & S. Keuzenkamp (Eds), Rapportage Jeugd 2000. Trajecten van jongeren naar zelfstandigheid (pp.9-24). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.